

***Вісник
студентського наукового товариства
Горлівського інституту іноземних мов***

Випуск 6

Бахмут 2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ГОРЛІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІНОЗЕМНИХ МОВ
ДВНЗ «ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА
ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

***Вісник
студентського наукового товариства
Горлівського інституту іноземних мов***

Випуск 6

Бахмут 2020

Вісник студентського наукового товариства Горлівського інституту іноземних мов: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених «Мовна комунікація і сучасні технології у форматі різнорівневих систем».
Вип. 6. Бахмут: Вид-во ГІМ ДВНЗ ДДПУ, 2020. 265 с.

**Головний редактор – доктор філологічних наук,
професор А. Р. Габідулліна**

Редакційна рада:

д-р філол. наук, професор	Т. М. Марченко
д-р філол. наук, професор	С. А. Комаров
д-р істор. наук, професор	В. М. Докашенко
д-р істор. наук, професор	Г. П. Докашенко
канд. філол. наук, доцент	В. О. Андрущенко
канд. філол. наук, доцент	О. А. Зоз
канд. філол. наук, доцент	О. В. Круть
канд. філол. наук, доцент	О. А. Ясинецька
зав. відділу наукової роботи студентів ГІМ	Л. В. Ткаченко
провідний фахівець відділу наукової роботи студентів ГІМ	Т. Ф. Русакевич

Рецензенти:

д-р філол. наук, професор	В. А. Глущенко
д-р філол. наук, професор	Н. К. Кравченко

Наукова проблематика збірника висвітлює актуальні питання філології, що знайшли своє відображення в опублікованих доповідях студентів, магістрантів, аспірантів, викладачів. Лінгвістична тематика збірника зумовлена аналізом лексичного, граматичного, семантичного і прагматичного рівнів мови, дослідженням параметрів тексту й дискурсу, виявленням особливостей авторського стилю, розкриттям специфіки перекладознавчих питань та увагою до новітніх технологій у навчанні іншомовної соціокультурної комунікації.

Збірник адресовано широкому філологічному загалу науковців різного віку та рівня освіти. Відповідальність за зміст тез несуть автори.

ЛІТЕРАТУРА

1. Серл Дж. Мозок, свідомість і програми. Аналітична філософія: становлення і розвиток. Москва, 1998. С. 376–400.
2. Залевская А. А. Введение в психолінгвістику. Москва: Педагогика, 1999. 720 с.
3. Уланович О. И. Психолінгвістика : учебное пособие. Минск: Изд-во Гревцова, 2010. 240 с.
4. Фрумкина Р. М. Психолінгвістика: учеб. для студ. высш. учеб. заведений. Москва: УЦ «Академия», 2001. 320 с.

*Скляр Ірина Олександрівна, канд. філол. наук, доцент,
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ПСИХОНАРАТИВ ХАРАКТЕРОТВОРЕННЯ В РОМАНІ Д. Г. ЛОУРЕНСА «СИНИ Й КОХАНЦІ»

«Психонаратив» як поняття в теорії наративу вперше з'явилося у працях Дорріт Кон. У монографічній праці з наратології «Прозорі розуми» (1978) психонаратив розуміється ученою як певна наративна техніка, що демонструє відтворення автором внутрішнього світу персонажа, усіх можливих його психічних станів, які яскраво виявляються через розповідь всезнаючого оповідача [5]. Досліджуючи романну творчість Ф. Достоевського Т. Манна, Ф. Кафки, Дж. Джойса, М. Пруста, В. Вулф та ін., услід за Ж. Женеттом і Ф. Станцелем Д. Кон аналізувала особливості побутування свідомості персонажів, специфіку її вираження від першої і третьої особи.

Юхим Еткінд пов'язував психонаратив зі співвідношенням думки й слова, а у зміст «думка» вкладав всю сукупність внутрішнього життя людини. Думка у звичайному повсякденному використанні передає зміст, який Ж.-П. Ріхтер укладав у поняття «внутрішня людина» [6, с. 2]. Отже, досліджуючи вираження думки зовнішнім мовленням, ми матимемо на увазі складність процесів, що відбуваються в душі «внутрішньої людини» героя.

Творчість митців початку ХХ ст., у тому числі й Д. Г. Лоуренса, позначена прагненнями оновити існуючі художні форми, нові виражальні й зображальні засоби для відтворення ними нової дійсності, формування образу нового типу героя. Модерністській чутливості Д. Г. Лоуренса («modernist sensibility» – поняття Малькольма Бредбері та Джеймса Макфарлейна) притаманний у певному сенсі симптом кризи приватності, який яскраво позначився на наративних формах психологізації характеротворення персонажів у романній творчості англійського митця. Митець не заперечував наративну традицію англійського романного жанру, тому й закликав: «Не вірте оповідачу, вірте оповіді!»

У романі Д. Г. Лоуренса «Сини й коханці» («Sons and Lovers», 1913) зображено життєві обставини й труднощі, важка праця старшого й молодшого поколінь родини Морел, їхній побут. Предметом нашого аналізу є специфіка психонаративу, що увиразнює особливості характеротворення одного з головних героїв роману, Пола Морела.

Лоуренс розширив межі психонаративу в романі, включивши у сферу зображення характеротворення героїв, – духовну, душевну, інтелектуальну, сексуальну сторони їхнього життя.

Пол був четвертою дитиною в родині. Місіс Морел по-особливому переживала за маленького сина, бо відчувала, що атмосфера в родині (стосунки з її чоловіком) на той час була не найліпшою, а, відповідно, з острахом усвідомлювала, що нічого доброго на нього не чекає. *«Рождения его она страшилась, точно несчастья <...> На сердце такая тяжесть, словно мальчик родился больным или уродом. <...> только как-то странно хмурит брови и странно тяжел его взгляд, будто малыш пытается понять <...> что его мучает. Глядя в темные невеселые глаза мальчика, она ощущала на сердце тяжкий груз»* [2, с. 84]; *«Дети вдыхали отравленный воздух, и безотрадно им было. Они приуныли <...>»* [2, с. 95]; *«От нее (місіс Морел. – І. С.) тягостное чувство передавалось детям. Она теперь не страдала в одиночестве, вместе с нею страдали и дети»* [2, с. 138]. Описуючи душевну організацію Пола, наратор повідомляє про надзвичайний зв'язок із матір'ю: *«Был чуток к настроению окружающих, особенно матери. Он чувствовал, когда она встревожена, и тоже не находил покоя»* [2, с. 95]; *«<...> полон жизни и душевного тепла; улыбка у него была неожиданная, совсем как у матери»* [2, с. 200]; *«<...> был <...> предан матери. Все, что он делал, он делал ради нее. <...> она рассказывала ему все, о чем размышляла <...> Они делили друг с другом жизнь»* [2, с. 260]. Для підсилення передачі внутрішнього зв'язку між ними наратор, описуючи якусь подію, повсякчас використовує іменники «мать и сын», наприклад: «мать и сын вошли», «мать и сын поспешили» [2, с. 282] тощо.

У зазначених уривках **авторська психологічна розповідь** про приховані внутрішні процеси якнайскравіше виявляє позицію наратора до зображуваного ним художнього світу персонажів. **Розповідь від 3-ї особи** в цій ситуації має свої переваги в зображенні внутрішнього світу. Це саме та форма, яка дозволяє авторові без будь-яких обмежень вводити читача у внутрішній світ персонажа й показувати його детально та глибоко. За такого способу розповіді для автора не існує таємниць у душі персонажа: він знає все про нього, може детально простежити внутрішні процеси.

Основною формою психологічної характеристики є **авторське психологічне зображення – психологічний опис і психологічна розповідь, психологічний авторський коментар** (за О. М. Осмоловським [3]). *Психологічний опис* відтворює відносно статичні почуття, переживання, настрої, але не думку, адже мисленнева діяльність – це завжди *процес* [1, с. 42].

За психологічної розповіді предметом зображення є динаміка думок, емоцій, уявлень, бажань тощо [1, с. 42]. Так, прикладом психологічної розповіді є історія, в якій повідомляється всезнаючим наратором про прояв нехарактерної для Пола непідвладності його матері, коли він вирішує чинити завжди за власним бажанням (з ким йому гуляти, о котрій повертатись тощо): «<...> Пол становится нетерпим, самоуверен и невесел. <...> Пол ее (Мириам. – I. С.) ненавидел, потому что каким-то образом она лишила его непринужденности и естественности. И терзался, чувствуя себя униженным» [2, с. 406]; «Пол стал несправедлив и нетерпим» [2, с. 408].

В авторських психологічних описах співвідноситься теоретичний та емпіричний аналіз психіки, не тільки перелічуються зовнішні ознаки душевних станів, але й пояснюється їхнє морально-психологічне значення. «Авторський психологічний коментар (аналіз) слід відрізнити від простого називання стану героя, – зазначає Г. Токмань, – бо аналіз це не констатація, а копітке простежування за найменшими порухами думок і почуттів, їх тлумачення» [4, с. 32].

Такий аналіз здійснює Пол, коли переживає розрив із матір'ю на психологічно-інтуїтивному рівні: «<...> Пол, возвращаясь домой после прогулок с Мириам, был вне себя от муки. Он несся как одержимый, сжав кулаки, кусая губы. <...> Почему он так истерзан, совсем сбит с толку, не в силах двинуться с места? Почему там, дома, страдает мать? Он знал, она страдает отчаянно. Но почему она должна страдать? И почему при мысли о матери он ненавидит Мириам и так безжалостен к ней? Если Мириам причина страданий его матери, значит, он возненавидит Мириам – а ненавидеть ее ему так легко <...> Пол был в постоянном напряжении, изменчив, безжалостен» [2, с. 436–437]. Спостерігаємо поєднання різних способів авторського зображення, зокрема йдеться про психологічну розповідь і психологічний авторський коментар. На психонаративному рівні вони виражені через внутрішній діалог героя, який переживає внутрішній конфлікт, має роздвоєне «Я», і невласне пряму мову.

Отже, роман «Сини й коханці» Д. Г. Лоуренса є яскравим прикладом демонстрації взаємодії таких форм оповіді, що позначені гетерогенним характером. Зокрема йдеться про авторське мовлення, діалогічне, внутрішнє (внутрішній монолог, вкраплення як різновид невимовленої мови, що слугує для передачі внутрішньої емоційної реакції героя) та невласне пряме мовлення. Переважним різновидом оповіді є психологічна розповідь від третьої особи, що ведеться «нейтральним», «стороннім» розповідачем; вона наділена рядом переваг у зображенні внутрішнього світу, орієнтована на форму психологічного аналізу як авторська розповідь про думки й почуття персонажа. Наратор уводить читача у внутрішній світ героя та зображує його детально й глибоко; простежує зв'язок між думками, переживаннями й враженнями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Есин А. Б. Психологизм русской классической литературы: книга для учителя. Москва: Просвещение, 1988. 176 с.
2. Лоуренс Д. Г. СЫНОВЬЯ и любовники. URL: <https://avidreaders.ru/book/synovya-i-lyubovniki.html> (дата звернення: 15.11.2020).
3. Осмоловский О. С. «Диалектика души» как метод психологического анализа. *Проблемы психологизма в художественной литературе* / под ред. М. В. Кузнецова. Томск: Изд-во Томского государственного университета, 1980. С. 123.
4. Токмань Г. Урок – психологічне дослідження. *Дивослово*. 2002. № 1. С. 41–42.
5. Cohn Dorrit. *Transparent Minds. Narrating Modes for Presenting Consciousness in Fiction*. Princeton: Princeton University Press, 1978. 331 p.
6. Jean-Paul. *Gesammelte Schriften*. Berlin, 1987. Bd. 2. S. 35.
7. Psycho-narration. URL: <http://plotkills.blogspot.com/2010/04/psycho-narration.html> (дата звернення: 08.11.2020).